

درس دوم: ایران و جهان در آستانه دوره معاصر

نام دیگر این درس را می‌توانیم بررسی وضعیت ایران از سقوط صفویه تا تأسیس حکومت قاجار و تشکیل سلسله‌های افشاریه و زندیه بگذاریم. در پایه یازدهم با تحولات ایران تا پایان عهد صفوی آشنا شدید و آن را به لحاظ سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بررسی کردید. حال در این درس و به‌طور کل در این کتاب با تحولات سیاسی و اجتماعی ایران از عصر افشاریه تا انقلاب اسلامی آشنا خواهید شد. فعلاً در این درس به بررسی ایران عهد نادرشاه تا روی کار آمدن آقامحمدخان قاجار و سایر حکومت‌های معاصر آن در اقصی نقاط جهان می‌پردازیم.

ایران از نادرشاه افشار تا آقامحمدخان قاجار

سقوط اصفهان و فروپاشی حکومت صفویان موجب آشفتگی امور و بروز هرج و مرج و آشوب‌های داخلی شد. افغان‌ها به‌دلیل

۱. ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی

۲. ناآشنایی با اصول کشورداری نتوانستند حاکمیت مقتدری در ایران تشکیل دهند.

از سوی دیگر روسیه و عثمانی نیز فرصت را مغتنم شمردند و بخش‌هایی از شمال و غرب میهن ما را اشغال کردند. در این شرایط نادر از ایل افشار پا به عرصه نهاد.

تأسیس حکومت افشاریه

ایل افشار:

از ایل‌های قزلباش بود که در به سلطنت رساندن حکومت صفویان نقش داشتند.

در عصر صفوی بخشی از این ایل برای حفاظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمال آن دیار کوچانده شد.

نادر، سرداری در رکاب شاهزاده صفوی

پس از تسلط افغان‌ها بر اصفهان، یکی از پسران شاهسلطان حسین صفوی به نام تهماسب برای گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفوی، از پایتخت گریخت. برخی از سرداران و سران ایل‌ها مانند نادر افشار و فتحعلی خان قاجار (پدر بزرگ آقامحمدخان) به او پیوستند و در نخستین گام، خراسان را تصرف کردند اما پس از کشته شدن فتحعلی خان (که با فتحعلی‌شاه چند نسل فاصله دارد)، نادر بی‌رقیب ماند.

جنگاوری شجاع و مشهور بود.

پس از کشته شدن فتحعلی خان قاجار، ابتکار عمل را در دست گرفت و فرماندهی سپاه تهماسب را عهده‌دار شد.

طی چندین جنگ افغان‌ها را شکست داد.

مهیای نبرد با روسیه و عثمانی شد و در چندین جنگ بر ارتش قدرتمند عثمانی پیروز گردید.

سرزمین‌های اشغال‌شده ایران را آزاد کرد.

نادر افشار

نادر، شاه ایران

پیروزی‌های برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی، زمینه نشستن او بر تخت شاهی را فراهم کرد.

مراحل نشستن نادر بر تخت پادشاهی:

نخست تهماسب دوم را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد.

بزرگان کشور، علما و سران ایل‌ها و طوایف را به شورای دشت مغان فرا خواند و شروطی را برای پذیرفتن سلطنت مطرح کرد.

شروط نادر برای پذیرش سلطنت

حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی

حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی

موروثی شدن سلطنت در خاندان او

- نادر پس از اینکه به سلطنت رسید، برای حل مشکلات سیاسی و مذهبی به‌ویژه رفع اختلافات مذهبی با عثمانی بسیار تلاش کرد.
- او گاهی با جنگ، زمانی با زبان مصالحه و مذاکره و گاهی با دادن امتیاز در صدد حل مشکل برمی‌آمد که نتیجه این اقدامات به‌سبب کارشکنی‌های عثمانی و گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر چندان مطلوب نبود. در این دوره عامل انسجام‌بخش مردم ایران یعنی مذهب شیعه، تضعیف شد و سرانجام نادرشاه هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد.
- او به‌عنوان سرداری شجاع و دارای نبوغ نظامی فوق‌العاده، در زمانه‌ای که آشوب‌های داخلی و هجوم ارتش‌های بیگانه، موجودیت ایران را به خطر انداخته بود، وارد میدان شد و آن را از خطرها و تهدیدهای جدی نجات داد. با این حال او به‌عنوان پادشاه کشور موفق نشد که زمینه را برای ثبات و امتیاز پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاری بعد از خود فراهم کند.

افشاریان پس از نادر

با مرگ نادر دورانی از رقابت و جنگ برای به دست گرفتن قدرت آغاز شد.

۱. افرادی از خاندان نادر و سرداران و سران برخی ایل‌ها و طایفه‌ها با یکدیگر به ستیز برخاستند که خرابی و کشتار زیادی به بار آورد.
۲. افرادی با ادعای انتساب به خاندان صفوی خواهان بازگرداندن حکومت به این خاندان بودند.

در چنین شرایطی دو تن از برادرزادگان نادر (عادل‌شاه و ابراهیم‌شاه) یکی پس از دیگری به‌عنوان جانشین او برای مدت کوتاهی مدعی حکومت شدند **سیاس** شاهرخ نوه او از قلمرو وسیع نادر به شهر مشهد بسنده کرد و حکومتش تا زمانی که آقامحمدخان قاجار آن را از میان برداشت، ادامه یافت.

به قدرت رسیدن زندیان

کریم‌خان زند رئیس طایفه زند، از طایفه‌های لر از جمله سردارانی بود که پس از کشته شدن نادرشاه در صدد کسب قدرت برآمد.

اقدامات و نحوه حکومت کریم‌خان

- تعدادی از رقیبان و مدعیان حکومت را از میان برداشت و با تسلط بر بخش وسیعی از ایران، سلسله زندیه را تأسیس کرد.
- برخلاف نادر از ادامه لشکرکشی و جنگ برای در اختیار گرفتن سایر مناطق ایران دست کشید و همین امر موجبات آرامش، رونق و آبادانی قلمرو او به‌ویژه شیراز، پایتخت زندیان را فراهم آورد.
- برخلاف سنت معمول، از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران (وکیل‌الرعا) خواند.
- بعضی از خصوصیات اخلاقی او مانند مدارا با دشمنان، همدردی با مردم، ساده‌زیستی و رفتار مناسب با اقلیت‌های دینی و مذهبی باعث شده است که نام و نشان نیکی از او در تاریخ به جا بماند.

ایران پس از کریم‌خان

با مرگ کریم‌خان زند بار دیگر آشوب ایران را فرا گرفت **نتیجه** جانشینان او برای تصرف تاج و تخت به رقابت با هم پرداختند به گونه‌ای که در کمتر از ۱۵ سال، هفت تن از این خاندان به قدرت رسیدند. نتایج این کشمکش‌ها ۱. فروپاشی سیاسی و اقتصادی ۲. آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور بود. آخرین فرمانروای زند، لطفعلی‌خان بود که با وجود شجاعت و لیاقت نتوانست سلسله زند را حفظ کند. لطفعلی بداقبال بود و در نهایت با آقامحمدخان مواجه شد و از او شکست خورد.

دلایل شکست لطفعلی‌خان از آقامحمدخان قاجار:

۱. غرور
۲. اشتباهات نظامی
۳. روی گردانی افرادی مثل ابراهیم‌خان کلانتر از دربارش

روابط خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه

مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه **به‌علت** ۱. درگیری‌های داخلی و ۲. بی‌ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی کاهش چشمگیری یافت.

مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه

این مسائل عبارت بودند از:

۱. برخوردهای سیاسی - نظامی با همسایه شمالی (روسیه)
 ۲. برخوردهای سیاسی - نظامی با همسایه غربی (عثمانی) که سرانجام به عقد معاهده‌ای، منجر به صلحی شد که تا اواخر حکومت کریم‌خان زند که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد، دوام آورد.
- **مناسبات سیاسی و اقتصادی و ارتباطات فرهنگی ایران با کشورهای اروپایی در این دوره رونق چندانی نداشت.**
- **دوره نادر افشار:**

- نادر برای انگلیسی‌ها معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت.
 - در صدد برآمد از دانش آنان در زمینه تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند به همین منظور جان التون انگلیسی را استخدام کرد.
- **دوره کریم‌خان زند:**
- هیئت‌هایی از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند اما چون با او به توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.

← نظام اداری و سیاسی

سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه تا حدودی **به سبب** ۱ حاکمیت عناصر ایلی، ۲ غلبه تفکر نظامیگری، ۳ بی‌ثباتی سیاسی و ۴ کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌های مذکور، اعتبار و قوت سابق را نداشت.

توجه: شیوه اداره ایالات، ولایات، شهرها و روستاها در عصر افشاریه و زندیه همانند دوره صفویه بود و صاحب منصبانی با همان عناوین سابق، این مراکز را اداره می‌کردند.

نکته: بی‌توجهی نادرشاه به نظام اداری تا جایی بود که او شهری را به‌عنوان پایتخت خود انتخاب نکرد. البته در منابع از مشهد و کلات به‌عنوان پایتخت او یاد شده است؛ ولی این مراکز بیشتر محل گردآوری خزاین و غنایم نادر بوده‌اند.

← اقتصاد، تجارت و کشاورزی

پس از سقوط صفویان به علت جنگ‌ها و آشوب‌های داخلی و اشغال بخش‌هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه، کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدیدی شد. در نمودارهای زیر به مقایسه اوضاع اقتصادی ایران دوره افشاریه با زندیه می‌پردازیم. همان‌طور که خواهید دید از مقایسه این دو نتیجه‌ای که می‌توان گرفت این است، نادر به سبب مشغول بودن به بازگرداندن انسجام سیاسی به ایران، از اوضاع اقتصادی غفلت کرد و در دوران کریم‌خان زند به دلیل ثباتی که نادر ایجاد کرده بود، اقتصاد ایران کمی رونق گرفت اما در دوره کریم‌خان زند اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی صورت گرفت و شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند. به مطالبی که در ادامه می‌آید توجه کنید.

• عوامل مؤثر در نابسامانی‌های اقتصادی در زمان نادر:

۱. تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی
۲. نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده و در نتیجه کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی
۳. گرفتن مالیات‌های سنگین از مردم برای تأمین هزینه‌های نظامی

• عوامل مؤثر در رونق اقتصادی در زمان کریم‌خان زند:

۱. آرامش و ثبات سیاسی نسبی
۲. کاهش مالیات‌ها
۳. دربار کم‌تجمل
۴. تلاش کریم‌خان برای تثبیت قیمت کالاها

← علم، ادبیات و آموزش

در زمان افشار و زند **به سبب** آشفتنی‌های سیاسی و اجتماعی، علم و آموزش، رونق دوران صفویان را نداشت.

• به دنبال سقوط صفویه:

۱. مدارس و حوزه‌های علمیه اصفهان و شهرهای دیگر تعطیل شدند یا از رونق افتادند.
 ۲. عده‌ای از علما و طلاب که از هجوم افغان‌ها جان سالم به در برده بودند، به عتبات عالیات مهاجرت کردند.
- با آرامش و ثباتی که در زمان کریم‌خان زند به وجود آمد، فعالیت‌های علمی و ادبی کمی جان تازه گرفتند.
- در زمان کریم‌خان زند:

۱. فعالیت‌های علمی و آموزشی کمی رونق گرفت و مدرسه‌های جدیدی ساخته شد.
۲. شعر و ادب فارسی تحول چشمگیری یافت که محققان از آن با عنوان «نهضت بارگشت ادبی» یاد کرده‌اند.

نکته: چهره‌های برجسته سبک ادبی این دوره به سبک خراسانی و شیوه شعری چون فرخی، عنصری، سعدی و حافظ شعر می‌سرودند.

در جدول زیر با مهم‌ترین دانشمندان و ادیبان این عصر آشنا می‌شویم:

آثار و اقدامات علمی	دانشمندان و ادیبان
فقیه و مجتهد بزرگ شیعه و احیاگر مکتب اصولی و صاحب آثار متعددی در فقه و اصول	محمد وحید بهبهانی (۱۱۱۷ - ۱۲۰۵ ق)
فقیه اصولی و رجال‌نویس شیعه و صاحب آثاری در فقه و علم رجال	سید محمد مهدی بحر العلوم (۱۱۱۵ - ۱۲۱۲ ق)
فقیه، حکیم و فیلسوف برجسته و صاحب آثاری در تفسیر، حکمت و کلام	آقامحمد بیدآبادی (د: ۱۱۹۸ ق)
پزشک کریم‌خان، عالم به علوم پزشکی، ریاضی، نجوم و حکمت و فتون شعر و موسیقی	میرزا محمدنصیر اصفهانی (د: ۱۱۹۱ ق)
شاعر بزرگ عهد نادرشاه و از بنیان‌گذاران نهضت بازگشت ادبی	مشتاق اصفهانی (۱۱۰۱ - ۱۱۷۱ ق)
شاعر و تذکره‌نویس برجسته قرن ۱۲ ق و از بنیان‌گذاران نهضت بازگشت ادبی	لطفعلی خان آذر بیگدلی (۱۱۳۴ - ۱۱۹۵ ق)
شاعر نامی ایران در عهد افشاریه و زندیه و از پیشروان نهضت بازگشت ادبی	هاتف اصفهانی (د: ۱۱۹۸ ق)

هنر و معماری

به علت آشفتگی سیاسی و اجتماعی کشور پس از صفویان، امکان رشد و ترقی هنر و معماری دور از انتظار بود. با این حال در زمان حکومت نادرشاه و دوره استقرار کریم‌خان زند در شیراز، اقدامات قابل توجهی صورت گرفت:

۱. ورود هنرمندان و صنعتگران هندی به ایران پس از فتوحات نادر در هند موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد.
۲. مدارا و احترام کریم‌خان نسبت به هنرمندان و علما موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد.

اقدامات نادر در زمینه معماری

نادر وقتی برای آبادانی و توجه به هنر و هنرمندان نداشت و بیشتر اوقات خود را در جنگ به سر می‌برد. با این وجود:

۱. شهر اصفهان بازسازی شد.
۲. در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.

اقدامات عمرانی کریم‌خان در شیراز

کریم‌خان زند طبع آرامی داشت و به زیبایی علاقه‌مند بود. برای همین اقدامات عمرانی متعددی در زمان وی صورت گرفت:

۱. ساخت بناهای باشکوه
۲. ساخت مجموعه مسجد، بازار و حمام وکیل
۳. ساخت ارگ کریم‌خانی
۴. بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا

نکته: در دوره زند نوعی از بناها با کاربرد تفریحی گسترش یافت که به کلاه فرنگی معروف بود و آن بتایی کوچک و گاهی تزیینی بود که در وسط باغ‌ها یا تفریح‌گاه‌ها ساخته می‌شد.

نقاشی و نگارگری

نقاشی و نگارگری یکی دیگر از ابعاد هنر در این دوران است:

- در عصر کریم‌خان زند تحولی بزرگ به وجود آمد و نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تطبیق دادند.
- مکتب نقاشی شیراز که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید و نقاشان برجسته‌ای مانند محمدصادق، اشرف و میرزاابا آثار زیبایی آفریدند.

جهان در آستانه دوران معاصر

۱. حکومت‌های مسلمان در گرداب مشکلات

سده‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی دو سوی جهان وضعیت دوگانه متضادی داشت. در شرق، سه حکومت مسلمان ایران، عثمانی و گورکانیان هند، دوران ضعف خود را سپری می‌کردند و در غرب، امپراتوری‌ها و دولت‌های روسیه، فرانسه و انگلستان، در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند. به عبارت دیگر هنگامی که حکومت‌های شرقی روزبه‌روز ضعیف‌تر می‌شدند، حکومت‌های غربی بر قدرت خود می‌افزودند.

با اوضاع ایران آشنا شدید: حال در این قسمت به صورت خلاصه به ترتیب وضعیت سیاسی و اجتماعی عثمانی و گورکانیان را بررسی می‌کنید.

۱ عثمانی، امپراتوری بیمار:

• امپراتوری مسلمان عثمانی

- در قرن ۱۸م بر بخش‌های وسیعی از شمال آفریقا و آسیای غربی تا اروپای شرقی حکومت می‌کرد.
- در مسیر اصلی تجارت زمینی و دریایی بین شرق و غرب قرار داشت.
- پل ارتباطی بین آسیا و اروپا بود.

ترکان عثمانی تا این زمان با قدرت در عرصه نظامی و سیاسی حکمرانی می‌کردند ولی تقریباً هم‌زمان با روی کار آمدن افشارها، رو به زوال رفتند.

• عوامل ضعف و زوال دولت عثمانی هم‌زمان با روی کار آمدن نادر در ایران:

- ۱. مجموعه عوامل مختلف داخلی
- ۲. نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری

(توجه: این ضعف و زوال تا حدی بود که اصلاحات دولت‌مردان عثمانی هم نتوانست از شدت آن بکاهد.

- در چنین شرایطی کشورهای اروپایی به‌ویژه انگلستان، روسیه، فرانسه و اتریش به بهانه دفاع از حقوق اقلیت‌ها ولی در واقع به دنبال گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود در این امپراتوری وسیع، در امور داخلی عثمانی مداخله می‌کردند.
- نتیجه دخالت‌ها: اروپایی‌ها توانستند به تدریج بخش‌هایی از قلمرو عثمانی را تصاحب کنند و بر ضعف دولت آن بیفزایند. با وجود این رقابت بین دولت‌های اروپایی مانع آن شد که عثمانی به‌طور کامل تحت سلطه یکی از آنان دربیاید و تا پایان جنگ جهانی اول این امپراتوری به حیات خود ادامه داد.

۲ گورکانیان هند، اسیر استعمار غربی:

- گورکانیان هند که هم‌زمان با صفوی‌ها روی کار آمدند، در قرن ۱۸ رو به ضعف نهادند. نام دیگر این حکومت، مغولان کبیر بود. محمد بابر از نوادگان تیمور گورکانی مؤسس این سلسله به شمار می‌رود.
- یادتان نرود که وسعت قلمرو این حکومت بخش بزرگی از هندوستان را دربر می‌گرفت. علاوه بر این در گسترش اسلام و زبان فارسی در هند نقش بسیار مهمی داشتند.

نام حکومت	نام دیگر	نام مؤسس	قلمرو حکومت	نقش مهم
گورکانیان	مغولان کبیر	محمد بابر، نواده تیمور گورکانی	بخش بزرگی از هندوستان	گسترش اسلام و زبان فارسی در هند

نکته: در قرن ۱۸ میلادی حکومت گورکانی هند همانند امپراتوری عثمانی رو به ضعف نهاد.

• عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان عبارت‌اند از:

- ۱. اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان
- ۲. سوءمدیریت و ضعف شاهان
- ۳. دسته‌بندی و توطئه‌های درباریان
- ۴. ورود استعمارگران به این سرزمین

- پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها ← نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند.
- دولت گورکانیان ← به اروپاییان امتیازات تجاری و گمرکی قابل توجهی داد.
- فرانسه، هلند و انگلستان ← در سده ۱۸م وارد هندوستان شده و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری به نام کمپانی هند شرقی، فعالیت‌های استعماری خود را افزایش دادند.

• استعمارگران اروپایی

- با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند، بخش‌هایی از آن سرزمین را تصرف کردند.
- در همان حال در بین آن‌ها رقابت شدیدی وجود داشت و جنگ‌هایی میان آنان در گرفت که با پیروزی انگلستان به پایان رسید.
- انگلیسی‌ها با غارت سرزمین ثروتمند هند ← قدرت خود را در جهان توسعه دادند و برای حفظ سلطه خود ← اقدام به دست‌اندازی و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کردند.
- در سال ۱۸۵۷م پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد و ملکه انگلستان به امپراتریس هند و بریتانیا ملقب شد.

← ۲. اروپا و آمریکا: انقلاب و استعمار

کشورهای اروپایی در سده‌های پس از عصر رنسانس شاهد انقلاب‌های سیاسی بزرگی بودند که به تغییرات سیاسی و اجتماعی عمیق و بنیادینی در این کشورها منجر شد. ظهور انقلاب صنعتی نیز تحولات مهمی در پی داشت که شتاب گرفتن و گسترش استعمار از جمله آن‌ها بود. در ادامه به ترتیب با نظام مشروطه انگلستان، استقلال آمریکا، انقلاب فرانسه، انقلاب صنعتی و توسعه‌طلبی‌های روسیه آشنا خواهید شد!

۱ انگلستان، انقلابی برای نظام مشروطه:

- در اواخر قرن ۱۷م تحول سیاسی بزرگی در انگلستان روی داد که بر جهان پس از خود تأثیر چشمگیری گذاشت: اگرچه از قرن ۱۳م در انگلستان مجلس (پارلمان) به وجود آمده بود اما این نهاد قدرت چندانی نداشت.
- در سال ۱۶۴۶م، میان مجلس به رهبری کرامول و چارلز یکم (پادشاه انگلستان) جنگی در گرفت **در نتیجه** مجلس پیروز شد.

■ اقدامات کرامول

۱. نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد.
 ۲. به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را متحل کرد.
- پس از مرگ کرامول، در سال ۱۶۸۸م در انگلستان اتفاق مهمی رخ داد که به **انقلاب باشکوه** شهرت دارد. روند آن در نمودار زیر نشان داده شده.

پیامدهای انقلاب باشکوه انگلستان

۱. نفی منشأ الهی سلطنت
۲. شناخته شدن مجلس به‌عنوان منشأ قدرت
۳. شناخته شدن مجلس به‌عنوان تعیین‌کننده اختیارات پادشاه اشاره کرد.

■ انگلستان پس از انقلاب باشکوه

۱. رقبای بزرگی همچون اسپانیا و فرانسه را شکست داد.
۲. مستعمرات خود را در گوشه و کنار جهان گسترش داد.
۳. این کشور به‌ویژه در دوران حکومت طولانی ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد و به بخش‌های بزرگی از آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و آمریکای شمالی دست یافت.

۲ آمریکا در راه استقلال:

سرزمین آمریکا تا قرن ۱۸م شامل تنها چند ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود. ایالت‌های ساحل شرقی بر ۱ ویرانه‌خانه‌ها ۲ مزارع ۳ املاک بومیان سرخ‌پوست بنا شده بود. اروپاییان به دلایل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، اروپا را ترک کرده و در سرزمین‌های تازه تصاحب‌شده منزل گزیدند. بریتانیا بر اکثر این مناطق حکومت می‌کرد.

■ جنگ طولانی مردم آمریکا با انگلستان:

- عوامل بروز جنگ طولانی مردم آمریکا با انگلستان
۱. وضع قوانین سخت توسط انگلیس
 ۲. تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب
 ۳. تحریکات فرانسویان
- نتیجه جنگ

۱. پیروزی مستعمره‌نشینان و استقلال آمریکا
 ۲. انتخاب جورج واشینگتن به‌عنوان اولین رئیس‌جمهور این کشور
- دولت تازه‌کار آمریکا پس از پیروزی، دست به اقداماتی زد که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

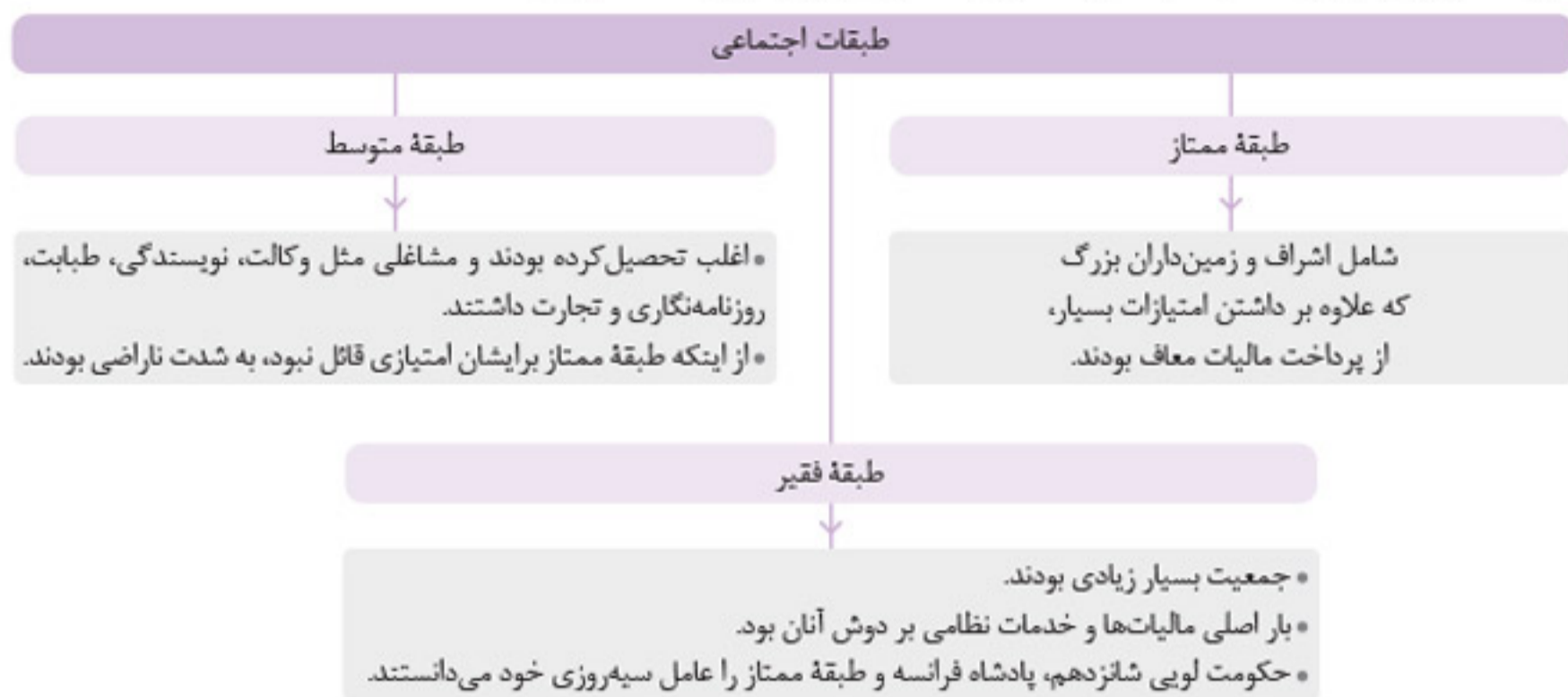
■ اقدامات دولت آمریکا پس از رسیدن به استقلال

در غرب: با کشتار وسیع سرخ‌پوستان که ساکنان و صاحبان صدها ساله اصلی آمریکا بودند، سرزمین‌های وسیعی را تصاحب کردند. در جنوب: با اشغال سرزمین پهناوری از مکزیک، بزرگ‌ترین ایالت‌های جنوبی و جنوب غربی مانند کالیفرنیا و تگزاس را به ایالت خود افزود. با بهره‌گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی، اقتصاد خود را توسعه بخشید و در پایان سده ۱۹م به پیشرفت‌های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یافت و به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد.

۳ فرانسه، انقلابی برای آزادی و برابری:

- کشور فرانسه در قرن ۱۸م به سبب
۱. شکست نظامی از انگلستان
 ۲. صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا، با ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی روبه‌رو شد. از نظر اجتماعی نیز در فرانسه مشکلاتی به وجود آمد.

جامعه فرانسه در آن زمان دارای سه طبقه اجتماعی مشخص بود که در نمودار زیر آن را مشاهده می‌کنید.

در کنار این عوامل، تحولات فکری جامعه فرانسه نیز نقش بزرگی در پیدایش انقلاب داشت. در این کشور تحت‌تأثیر عصر روشنگری اروپا، فلاسفه و روشنفکرانی ظهور کردند که اندیشه‌های آنان مردم را به سوی انقلاب هدایت کرد. به جدول زیر توجه کنید:

روشنفکران فرانسه			
نام	شهرت	اقدامات	دیدگاه و شیوه بیان
ولتر	اصحاب دایرةالمعارف	با طرح مباحث علمی و ادبی شروع به انتقاد از وضع موجود کردند.	از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت.
مونتسکیو			از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد.
روسو			بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.

نظریات فلسفی دایرةالمعارف‌نویسان، دیدگاه مردم فرانسه را تغییر داد و آتش انقلاب شعله‌ور گردید.

۴ انقلاب صنعتی: دگرگونی جهان:

تا اواخر قرن ۱۸م عامل اصلی تولید، نیروی بازوی انسان بود. صنعتگران برای تولید بیشتر، مهارت‌های فکری، جسمی و هنری خود را به کار می‌بستند و از دیگر نیروهای طبیعت مانند آب و باد کمتر استفاده می‌کردند. انقلاب صنعتی که با اختراع و تکمیل ماشین بخار انجام شد، در انگلستان ظهور کرد. در نمودار زیر بیشتر با آن آشنا می‌شوید.

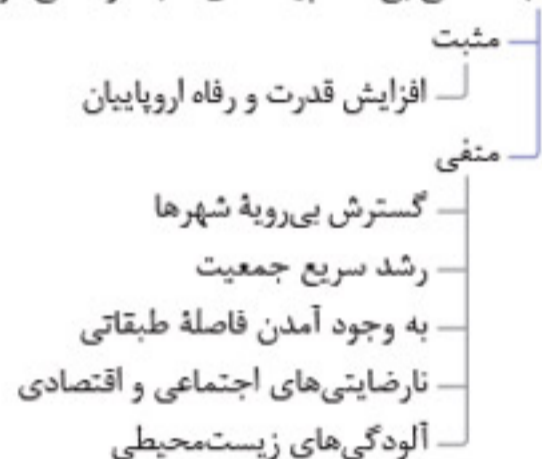
• انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد: زیرا در نتیجه **صنعتی شدن**، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه‌مادی فراوان و حمایت دولت‌ها نیاز پیدا کردند.

• به همین دلیل دو پدیده اقتصادی و اجتماعی مهم به وجود آمد:

۱. گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی
۲. افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا

• پیامدهای انقلاب صنعتی

انقلاب صنعتی بی‌شک پیامدهای مثبت و منفی در انگلستان و به‌طور کل در جهان داشت. در نمودار زیر به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود:

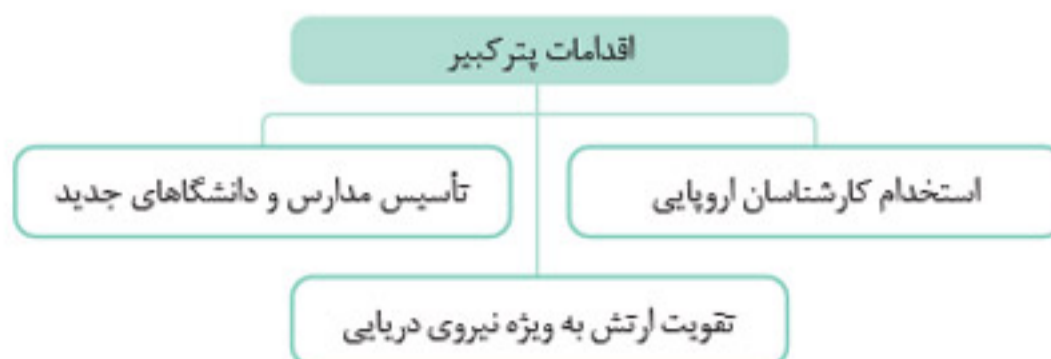

۵ روسیه در مسیر توسعه طلبی نظامی:

روسیه تا پیش از به قدرت رسیدن پتر کبیر (۱۶۸۲ - ۱۷۲۵م) در رقابت استعماری اروپاییان جایگاهی نداشت اما سیاست و اقدام‌های پتر کبیر، این کشور را متحول کرد و در مسیر توسعه طلبی سیاسی و نظامی قرار داد. جانشینان او تلاش کردند برنامه‌های او را ادامه دهند و به همین دلیل در **نواحی شرقی اروپا، حوزة دریاهای بالتیک، دریای سیاه و مازندران (خزر)** اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند که موجب جنگ‌های متعدد روسیه با ایران، عثمانی و برخی کشورهای اروپایی نظیر فرانسه شد.

پتر کبیر، پدر روسیه جدید

(سراسری ۹۴)

۱۳۰۱. کدام واقعه تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و این بینش در کدام کتاب پدیدار شده است؟

- (۱) جنگ‌های ایران و روسیه - تاریخ بیداری ایرانیان
(۲) انقلاب مشروطیت - تاریخ کامل ایران
(۳) جنگ‌های ایران و روسیه - تاریخ کامل ایران
(۴) انقلاب مشروطیت - تاریخ بیداری ایرانیان

۱۳۰۲. کتاب تاریخ بیداری ایرانیان اثر چه کسی است؟

- (۱) عباس اقبال آشتیانی (۲) میرزا رضاقلی خان هدایت
(۳) میرزا محمد ناظم‌الاسلام کرمانی (۴) میرزا آقاخان کرمانی

۱۳۰۳. انقلاب مشروطیت در تألیف کدام نویسنده به وضوح دیده می‌شود و تفاوت اساسی این کتاب با سایر تألیفات تاریخی قبل از آن در چه مسئله‌ای بود؟

- (۱) میرزا فتحعلی خان آخوندزاده - توجه به نقش مردم
(۲) میرزا فتحعلی خان آخوندزاده - انتقاد از تملق و به کار بردن الفاظ مصنوع
(۳) ناظم‌الاسلام کرمانی - توجه به نقش مردم
(۴) ناظم‌الاسلام کرمانی - انتقاد از تملق و به کار بردن الفاظ مصنوع

۱۳۰۴. کدام گزینه زیر در ارتباط با واژه «تراجم» درست است؟

- (۱) زندگی‌نامه (۲) نشریات
(۳) سفرنامه (۴) اندرزنامه

۱۳۰۵. کدام منابع حاوی اطلاعات ارزشمندی دربارهٔ اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال دورهٔ معاصر است که به‌ندرت در سایر منابع یافت می‌شود؟

- (۱) سفرنامه (۲) اندرزنامه
(۳) نشریات (۴) خاطرات

(خارج ۹۶)

۱۳۰۶. از کدام پادشاهان قاجار، سفرنامه‌های متعددی به‌جا مانده است؟

- (۱) ناصرالدین شاه و محمدشاه
(۲) ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه
(۳) مظفرالدین شاه و محمدعلی شاه
(۴) محمدعلی شاه و احمدشاه

۱۳۰۷. کدام یک از منابع زیر، حاوی اطلاعات ارزشمندی دربارهٔ موضوع‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دینی، هنری و معماری هستند؟

- (۱) سفرنامه (۲) اندرزنامه
(۳) نشریات (۴) خاطرات

۱۳۰۸. اولین روزنامه توسط با عنوان در تهران منتشر شد.

- (۱) میرزا صالح شیرازی - کاغذ اخبار
(۲) امیرکبیر - وقایع اتفاقیه
(۳) میرزا صالح شیرازی - وقایع اتفاقیه
(۴) امیرکبیر - کاغذ اخبار

۱۳۰۹. کدام روزنامه بعدها به روزنامهٔ «دولت علیّهٔ ایران» تغییر نام داد؟

- (۱) کاغذ اخبار (۲) وقایع اتفاقیه
(۳) قانون (۴) حبل‌المتین

۱۳۱۰. به کدام دلیل در دورهٔ قاجار، برخی از روزنامه‌نگاران در خارج از کشور اقدام به چاپ روزنامه به زبان فارسی می‌کردند؟

- (۱) نبود امکانات چاپ در ایران
(۲) بهره‌گیری از فضای اقتصادی و فرهنگی اروپا
(۳) ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان
(۴) ساکن بودن روزنامه‌نگاران در خارج از کشور

۱۳۱۱. کدام عبارت دربارهٔ وضعیت نشریات در دوران پهلوی نادرست است؟

- (الف) انتشار برخی مجلات تخصصی
(ب) کاهش تعداد مطبوعات و شمار نشریات نسبت به دورهٔ قبل
(ج) تنوع و عمق بسیار بالای نشریات عمومی و تخصصی
(د) رشد سریع نشریات
(۱) ب - ج (۲) الف - ج (۳) الف - ب (۴) ج - د

۱۳۱۲. به‌عنوان یکی از منابع تاریخی در دورهٔ معاصر حاوی اطلاعات ارزشمند دربارهٔ مسائل گوناگون و دیدگاه افراد و احزاب مختلف است.

- (۱) سفرنامه‌ها (۲) خاطرات
(۳) نشریات (۴) اسناد و منابع آرشیوی

۱۳۱۳. آرشیوها به کدام منظور ایجاد می‌شوند؟

- (۱) حفاظت، مرمت، طبقه‌بندی و فروش آن‌ها
(۲) حفاظت، مرمت، طبقه‌بندی و آماده‌سازی آن‌ها
(۳) مرمت، طبقه‌بندی، آماده‌سازی و فروش آن‌ها
(۴) حفاظت، طبقه‌بندی، آماده‌سازی و فروش آن‌ها

درس دوم: ایران و جهان در آستانهٔ دورهٔ معاصر

۱۳۱۴. افغان‌ها به کدام دلیل نتوانستند حاکمیت مقتدری در ایران تشکیل دهند و کدام حکومت‌ها فرصت را مغتنم شمردند و بخش‌هایی از کشور ما را اشغال کردند؟

- (۱) ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و نآشنایی با اصول کشورداری - عثمانی و گورکانیان هند
(۲) شورش‌های متوالی ایرانیان علیه سلطهٔ آنان و فقدان رهبری واحد - روسیه و عثمانی
(۳) ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و نآشنایی با اصول کشورداری - روسیه و عثمانی
(۴) شورش‌های متوالی ایرانیان علیه سلطهٔ آنان و فقدان رهبری واحد - عثمانی و گورکانیان هند

۱۳۱۵. در عصر صفوی، بخشی از ایل افشار به چه منظوری و به کدام نواحی کوچانده شدند؟

- (۱) محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان - شمال
(۲) جلوگیری از قدرت‌گیری آنان - شرق
(۳) محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان - شرق
(۴) جلوگیری از قدرت‌گیری آنان - شمال

۱۳۱۶. پس از تسلط افغان‌ها، کدام‌یک از شاهزادگان صفوی و به چه علت از اصفهان گریخت؟

- (۱) تهماسب دوم - ترس از کشته شدن به دست افغان‌ها
(۲) عباس سوم - گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفویان
(۳) عباس سوم - ترس از کشته شدن به دست افغان‌ها
(۴) تهماسب دوم - گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفویان

۱۳۱۷. نادر افشار به همراه کدام سردار ایل قاجار به تهماسب دوم صفوی پیوست و در نخستین اقدام، کدام ناحیه را تصرف کردند؟
 (۱) فتحعلی خان قاجار - اصفهان
 (۲) فتحعلی خان قاجار - خراسان
 (۳) محمدحسن خان قاجار - اصفهان
 (۴) محمدحسن خان قاجار - خراسان
۱۳۱۸. کدام گزینه وقایع دوران نادر افشار را قبل از رسیدن به سلطنت به ترتیب از قدیم به جدید در عبارت‌های زیر نشان می‌دهد؟
 الف) کشته شدن فتحعلی خان قاجار
 ب) مهیا شدن برای نبرد با عثمانی و روسیه
 ج) عهده‌دار شدن فرماندهی سپاه تهماسب دوم
 د) تصرف خراسان
 (۱) د - الف - ج - ب
 (۲) الف - ب - ج - د
 (۳) ب - د - ج - الف
 (۴) ج - الف - د - ب
۱۳۱۹. به ترتیب نادر افشار پس از کدام واقعه ابتکار عمل را به دست گرفت و فرمانده سپاه تهماسب شد و پس از آن، مهیای کدام امر شد؟
 (۱) شکست افغان‌ها - به دست گرفتن مقام سلطنت
 (۲) کشته شدن فتحعلی خان قاجار - شکست افغان‌ها
 (۳) شکست افغان‌ها - نبرد با روسیه و عثمانی
 (۴) کشته شدن فتحعلی خان قاجار - به دست گرفتن مقام سلطنت
۱۳۲۰. کدام کشور با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویانش، پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون برد و کدام رویداد زمینه نشستن نادر بر تخت شاهی را فراهم آورد؟
 (۱) عثمانی‌ها - خلع تهماسب دوم از سلطنت
 (۲) روس‌ها - خلع تهماسب دوم از سلطنت
 (۳) روس‌ها - پیروزی برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی
 (۴) عثمانی‌ها - پیروزی برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی
۱۳۲۱. نادر به چه بهانه‌ای تهماسب دوم را از سلطنت خلع کرد و بزرگان کشور را در کدام منطقه فراخواند؟
 (۱) بی‌کفایتی - دشت مغان
 (۲) بی‌کفایتی - مورچه‌خورت
 (۳) شکست در برابر افغان‌ها - دشت مغان
 (۴) شکست در برابر افغان‌ها - مورچه‌خورت
۱۳۲۲. موارد زیر از شرایط نادر برای پذیرش سلطنت بود؛ به جز
 (۱) موروثی شدن سلطنت در خاندان او
 (۲) حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی
 (۳) حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی
 (۴) خلع تهماسب دوم از سلطنت
۱۳۲۳. نادر پس از به سلطنت رسیدن، برای حل مشکلات با عثمانی‌ها به ویژه اختلافات بسیار تلاش کرد و در حین سرکوب شورش، در کدام ناحیه به قتل رسید؟
 (۱) سیاسی - آذربایجان
 (۲) سیاسی - خراسان
 (۳) مذهبی - خراسان
 (۴) مذهبی - آذربایجان
۱۳۲۴. چه عواملی موجب گردید تا اقدامات نادرش برای حل مشکلات با دولت عثمانی، نتیجه چندانی مطلوبی نداشته باشد؟
 الف) تضعیف مذهب شیعه در این دوره
 ب) کارشکنی‌های دولت عثمانی
 ج) عدم حمایت بزرگان و رؤسای طوایف از این اقدامات
 د) گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر
 (۱) الف - ج
 (۲) ب - ج
 (۳) ب - د
 (۴) الف - د
۱۳۲۵. کدام گزینه مهم‌ترین عامل ناکامی نادرش در زمینه ایجاد ثبات و امنیت پایدار و انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشار است؟
 (۱) بدگمانی نادر به نزدیکان و بزرگان
 (۲) اشتغال پیوسته به جنگ
 (۳) گرفتن مالیات‌های اضافی از مردم
 (۴) عدم تعیین جانشین لایق در زمان حیات
۱۳۲۶. کدام یک از جانشینان نادر به شهر مشهد بسنده کرد و حکومتش توسط چه کسی از میان برداشته شد؟
 (۱) عادل شاه - آقامحمدخان قاجار
 (۲) عادل شاه - کریم خان زند
 (۳) عادل شاه - کریم خان زند
 (۴) شاهرخ - آقامحمدخان قاجار
۱۳۲۷. چه عاملی موجبات آرامش، رونق و آبادانی قلمرو زندیان، به ویژه شیراز را در دوره کریم خان زند فراهم آورد؟
 (۱) مدارا با دشمنان و همدردی با مردم
 (۲) دست کشیدن از ادامه لشکرکشی و جنگ
 (۳) امتناع از پذیرفتن عنوان شاه و خود را وکیل‌الرعا یا خواندن
 (۴) رفتار مناسب با اقلیت‌های دینی و مذهبی و ساده‌زیستی
۱۳۲۸. چه عواملی موجب شکست لطفعلی خان زند از آقامحمدخان قاجار گردید؟
 الف) اشتباهات نظامی
 ب) رقابت بین شاهزادگان زند
 ج) گرفتاری‌های داخلی و خارجی خان زند
 د) روی گردانی افراد برجسته از دربار او
 (۱) الف - د
 (۲) ب - ج
 (۳) الف - ج
 (۴) ب - د
۱۳۲۹. کدام موارد مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه به شمار می‌رود؟
 (۱) حملات مکرر از یک‌ها و عثمانی‌ها به مرزهای ایران
 (۲) برخوردهای سیاسی - نظامی با عثمانی و روسیه
 (۳) تلاش روس و انگلیس برای نفوذ در ایران
 (۴) درگیری با پرتغالی‌ها و انگلیسی‌ها در خلیج فارس
۱۳۳۰. کدام گزینه عبارت زیر را به درستی کامل می‌کند؟
 «مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به دلیل»
 (۱) جنگ‌های ایران با روسیه و عثمانی و بی‌رغبتی سایر کشورها، موفقیت چندانی به همراه نداشت.
 (۲) درگیری‌های داخلی و بی‌ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی، کاهش چشمگیری یافت.
 (۳) دست کشیدن پادشاهان این سلسله از لشکرکشی و جنگ کم‌کم رونق گذشته را بازیافت.
 (۴) کارشکنی‌های انگلستان و فرانسه و بی‌رغبتی ایران رشد چشمگیری نداشت.

بایه
واژه‌ها

۱۳۳۱. معاهده صلح بین ایران و عثمانی تا حکومت کریم خان که سپاه زندیه را تصرف کرد، دوام آورد.
- (۱) اوایل - بصره (۲) اوایل - نجف (۳) اواخر - نجف (۴) اواخر - بصره
۱۳۳۲. نادرشاه افشار برای کدام کشور معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت و در صد درآمد آنان در چه زمینه‌ای استفاده کند و به این منظور چه کسی را استخدام کرد؟
- (۱) انگلیسی‌ها - تأسیس نیروی دریایی - جان التون (۲) فرانسوی‌ها - تأسیس ارتش مجهز و دائمی - گاردان
(۳) فرانسوی‌ها - تأسیس نیروی دریایی - جان التون (۴) انگلیسی‌ها - تأسیس ارتش مجهز و دائمی - گاردان
۱۳۳۳. همه موارد زیر از دلایل اعتبار و قوت کم سازمان اداری و دیوانی در عصر افشاریه و زندیه هستند؛ به جز
- (۱) حاکمیت عناصر ایلی (۲) غلبه تفکر نظامی‌گری (۳) بی‌ثباتی سیاسی (۴) دوران طولانی استقرار این حکومت‌ها
۱۳۳۴. کدام گزینه از شیوه‌های حکومت نادرشاه محسوب نمی‌شود؟
- (۱) ساده‌زیستی (۲) اقتدارگرایی و استبداد مطلق شاه
(۳) عدم توجه به وزارت و دیوان‌سالاری (۴) تمرکز بر امور نظامی و ارتش
۱۳۳۵. در زمان حکومت نادرشاه افشار کدام عامل نابسامانی‌های اقتصادی را تشدید کرد؟
- (۱) نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده (۲) جنگ‌ها و آشوب‌های داخلی
(۳) کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی (۴) اخذ مالیات‌های سنگین جهت هزینه‌های نظامی
۱۳۳۶. چه عواملی موجب گردید تا در دوره نادرشاه، بخش کشاورزی با کاهش شدید نیروی انسانی مواجه شود؟
- الف) تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی (ب) دریافت مالیات‌های سنگین برای تأمین هزینه‌های نظامی
ج) نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده (د) تشدید نابسامانی‌های اقتصادی
- (۱) الف - د (۲) ب - ج (۳) الف - ج (۴) ب - د
۱۳۳۷. موارد زیر از عوامل مؤثر در رونق اقتصادی در دوره حکومت کریم خان زند هستند؛ به جز
- (۱) دربار کم‌تجمل (۲) کاهش مالیات‌ها (۳) مدارا با دشمنان (۴) آرامش و ثبات سیاسی نسبی
۱۳۳۸. نهضت ادبی شعر و ادب فارسی در دوران زندیه چه نام داشت و شاعران این سبک، به کدام سبک ادبی شعر می‌سرودند؟
- (۱) ترجمه - اصفهانی (۲) بازگشت ادبی - اصفهانی (۳) ترجمه - خراسانی (۴) بازگشت ادبی - خراسانی
۱۳۳۹. شهر اصفهان در زمان حکومت چه کسی بازسازی شد و کدام بنا مربوط به این دوره است؟
- (۱) نادر - کاخ خورشید (۲) کریم خان - کاخ خورشید (۳) نادر - عمارت کلاه‌فرنگی (۴) کریم خان - عمارت کلاه‌فرنگی
۱۳۴۰. ورود هنرمندان به ایران در دوره نادرشاه موجب تلفیق هنر ایرانی با هنر این کشور شد و دلیل رونق هنر و معماری در دوره کریم خان زند بود.
- (۱) عثمانی - مدارا و احترام کریم خان نسبت به هنرمندان و علما (۲) عثمانی - دعوت کریم خان از هنرمندان برای بازگشت به کشور
(۳) هند - مدارا و احترام کریم خان نسبت به هنرمندان و علما (۴) هند - دعوت کریم خان از هنرمندان برای بازگشت به کشور
۱۳۴۱. نوعی از بناها با کاربرد تفریحی که در دوره گسترش یافت به معروف بود.
- (۱) افشار - کارت‌پستالی (۲) افشار - کلاه‌فرنگی (۳) زندیه - کارت‌پستالی (۴) زندیه - کلاه‌فرنگی
۱۳۴۲. کدام عبارت درباره «مکتب نقاشی شیراز» درست است؟
- (۱) در دوره مغولان شکل گرفت و در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید. (۲) در دوره صفویه شکل گرفت و در زمان زندیه دچار افول گردید.
(۳) در دوره مغولان شکل گرفت و در زمان زندیه دچار افول گردید. (۴) در دوره صفویه شکل گرفت و در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید.
۱۳۴۳. کدام مورد در خصوص اوضاع هنری ایران از آغاز تا اواخر نیمه دوم قرن دوازدهم (۱۱۴۸ - ۱۱۹۳ ق) درست است؟
- الف) جنگ با برخی کشورهای همسایه، زمینه تلفیق هنر آن‌ها با هنر ایرانی را فراهم آورد.
ب) هنر ایرانی اصالت خود را حفظ کرد و از تأثیرپذیری از هنر سایر ملل دور ماند.
ج) جنگ‌های داخلی باعث فروپاشی مکاتب هنری و مانع تداوم روند رو به رشد شعب مختلف هنر شد.
د) برخی از نقاشان ایرانی، به تدریج هنر خود را با معیارهای هنر اروپا تطبیق دادند.
- (۱) ب - د (۲) الف - ج (۳) ب - ج (۴) الف - د
۱۳۴۴. در چه سده‌هایی دو سوی عالم وضعیت دوگانه متضادی داشت و در جانب غرب کدام امپراتوری در مسیر قدرت و شکوفایی قرار نداشت؟
- (۱) هفده تا نوزدهم میلادی - آلمان (۲) شانزده تا هجدهم میلادی - روسیه
(۳) هفده تا نوزدهم میلادی - فرانسه (۴) شانزده تا هجدهم میلادی - انگلستان
۱۳۴۵. امپراتوری عثمانی در قرن ۱۸م بر بخش‌های وسیعی از آفریقا و آسیای تا اروپای حکومت می‌کرد.
- (۱) شرق - غربی - شرقی (۲) شرق - جنوبی - غربی (۳) شمال - جنوبی - غربی (۴) شمال - غربی - شرقی
۱۳۴۶. هم‌زمان با روی کار آمدن کدام حکومت در ایران، امپراتوری عثمانی دورانی از ضعف خود را می‌گذراند و تا چه زمانی این امپراتوری به حیات خود ادامه داد؟
- (۱) زندیه - تا پایان جنگ جهانی اول (۲) زندیه - تا شروع جنگ جهانی اول
(۳) افشاریه - تا پایان جنگ جهانی اول (۴) افشاریه - تا شروع جنگ جهانی اول

۱۳۴۷. در قرن نوزدهم میلادی کدام کشور، امپراتور بیمار اروپا لقب گرفت؟

- (۱) پروس (۲) ایتالیا (۳) اتریش (۴) عثمانی

۱۳۴۸. کدام گزینه از دلایل اصلی دخالت کشورهای اروپایی در امپراتوری عثمانی محسوب می‌گردد و به چه علت این امپراتوری به‌طور کامل تحت سلطه اروپاییان قرار نگرفت؟

- (۱) گسترش مستعمرات و دفاع از اقلیت‌ها - رقابت بین دولت‌های اروپایی
 (۲) دفاع از اقلیت‌ها و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود - آغاز جنگ جهانی اول
 (۳) گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود - آغاز جنگ جهانی اول
 (۴) گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود - رقابت بین دولت‌های اروپایی

۱۳۴۹. کدام کشورهای اروپایی با ضعف امپراتوری عثمانی در قرن هجدهم میلادی، برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت‌های قومی و مذهبی در امور داخلی این کشور دخالت می‌کردند؟

- (۱) اتریش، روسیه، آلمان، انگلیس (۲) فرانسه، روسیه، انگلیس، هلند (۳) انگلیس، فرانسه، اتریش، روسیه (۴) انگلیس، فرانسه، هلند، اتریش

۱۳۵۰. مؤسس حکومت گورکانیان هند چه کسی بود و کدام گزینه از عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان است؟

- (۱) بهادرشاه - اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان
 (۲) محمد بابر - سوءمدیریت و ضعف شاهان
 (۳) بهادرشاه - دست‌بندی و توطئه‌های درباریان
 (۴) محمد بابر - دخالت‌های زنان حرمسرا در امور کشوری

۱۳۵۱. نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند، چه کسانی بودند و بهادرشاه دوم توسط کمپانی هند شرقی انگلستان به کجا تبعید شد؟

- (۱) پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها - آفریقای جنوبی
 (۲) فرانسوی‌ها و انگلیسی‌ها - برمه
 (۳) پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها - برمه
 (۴) فرانسوی‌ها و انگلیسی‌ها - آفریقای جنوبی

۱۳۵۲. در کدام سده میلادی و کدام کشورها در هند با تأسیس کمپانی هند شرقی فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند؟

- (۱) ۱۸ - فرانسه، هلند، انگلستان (۲) ۱۹ - فرانسه، اسپانیا، پرتغال (۳) ۱۸ - انگلستان، اسپانیا، هلند (۴) ۱۹ - هلند، پرتغال، انگلستان

۱۳۵۳. انگلیسی‌ها برای حفظ سلطه خود در هند، دست به چه اقدامی زدند و پس از کدام رویداد، هند را رسماً جزئی از قلمرو خود اعلام کردند؟

- (۱) تأسیس کمپانی هند شرقی - مداخله در امور کشورهای همسایه هند
 (۲) دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور - سرکوب شورش سربازان هندی
 (۳) تأسیس کمپانی هند شرقی - سرکوب شورش سربازان هندی
 (۴) دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور - مداخله در امور کشورهای همسایه هند

۱۳۵۴. استعمارگران اروپایی چگونه توانستند بخش‌هایی از سرزمین هند را تصرف کنند و نتیجه غارت سرزمین ثروتمند هند برای انگلیسی‌ها چه بود؟

- (۱) دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند - توسعه قدرت خود در جهان
 (۲) گسترش فعالیت‌های استعماری با تأسیس کمپانی هند شرقی - مداخله در امور کشورهای همسایه هند
 (۳) گسترش فعالیت‌های استعماری با تأسیس کمپانی هند شرقی - توسعه قدرت خود در جهان
 (۴) دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند - مداخله در امور کشورهای همسایه هند

۱۳۵۵. کدام گزینه از مهم‌ترین پیامدهای ظهور انقلاب صنعتی در کشورهای اروپایی است؟

- (۱) دخالت در امور کشورهای دیگری
 (۲) شتاب گرفتن و گسترش استعمار
 (۳) رقابت شدید استعمارگران برای تصرف سرزمین‌ها
 (۴) غارت ثروت سرزمین‌های ثروتمند تحت سلطه

۱۳۵۶. کدام گزینه در ارتباط با کرامول انگلیسی نادرست است؟

- (۱) به دلایل سیاسی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.
 (۲) چارلز یکم را شکست داد و سرنگون کرد.
 (۳) نظام پادشاهی را برانداخت.
 (۴) به‌عنوان رئیس‌جمهور قدرت را در انگلستان در دست گرفت.

۱۳۵۷. یکی از دستاوردهای انقلاب باشکوه در انگلستان چه بود؟

- (۱) سرنگونی نظام پادشاهی و تأسیس حکومت جمهوری
 (۲) نفی منشأ الهی سلطنت و تعیین مجلس به‌عنوان منشأ قدرت
 (۳) شکست رقبای بزرگی همچون اسپانیا و فرانسه
 (۴) تبدیل انگلستان به قدرت اول جهان در زمان سلطنت ملکه ویکتوریا

۱۳۵۸. کدام گزینه در مورد تقدم و تأخر زمانی وقایع مربوط به انقلاب باشکوه انگلستان درست است؟

- (۱) پس از انقلاب باشکوه در انگلستان، کرامول نظامی پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد.
 (۲) پس از انحلال مجلس به دلایل مذهبی، کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد.
 (۳) پس از پیروزی مجلس بر چارلز یکم، کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد.
 (۴) پس از پیروزی مجلس بر چارلز یکم، در انگلستان مجلس (پارلمان) به وجود آمد و کرامول مدتی بعد با این مجلس به دلایل مذهبی درگیر شد و آن را منحل کرد.

۱۳۵۹. کدام گزینه از ویژگی‌های (رویدادهای) انگلستان، پس از انقلاب باشکوه نیست؟

- (۱) انگلستان رقبای بزرگی همچون اسپانیا و فرانسه را شکست داد.
 (۲) مستعمرات خود را گسترش داد.
 (۳) در دوره طولانی حکومت «کرامول» به قدرت اول جهان تبدیل شد.
 (۴) بخش‌های بزرگی از آفریقا، آسیا و آمریکای شمالی را تصرف کرد.

سایه
 وازدهم

۱۳۶۰. سرزمین ایالات متحده آمریکا تا قرن هجدهم میلادی شامل تنها چند ایالت در ساحل اقیانوس بود که بر اکثر این مناطق حکومت می کرد.
- (۱) آرام - فرانسه (۲) اطلس - فرانسه (۳) آرام - انگلستان (۴) اطلس - انگلستان
۱۳۶۱. کدام عامل موجب شد تا مهاجران در ایالات متحده آمریکا، علیه انگلستان وارد جنگ شوند و کدام شخص نخستین رئیس جمهور این کشور شد؟
- (۱) تمایل اشراف آمریکایی به بیرون راندن رقیب - آبراهام لینکلن (۲) کشتار گسترده سرخپوستان در غرب - جورج واشینگتن
(۳) تحریکات فرانسویان - جورج واشینگتن (۴) وضع قوانین سخت توسط دولت انگلیس - آبراهام لینکلن
۱۳۶۲. دولت ایالات متحده آمریکا پس از استقلال، از کدام طریق اقتصاد خود را توسعه داد؟
- (۱) با پیشروی به سوی غرب و کشتار گسترده سرخپوستان (۲) با دستاندازی به منابع کشورهای آمریکای جنوبی
(۳) با بهره گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی (۴) با دخالت های استعماری در سرزمین آفریقا
۱۳۶۳. دولت آمریکا پس از استقلال این کشور ابتدا به چه اقدامی دست زد؟
- (۱) با اشغال سرزمین پهناوری از مکزیک، بزرگترین ایالت های جنوبی و جنوب غربی مانند کالیفرنیا و تگزاس را به ایالات خود افزود.
(۲) با پیشروی به سوی غرب و کشتار وسیع سرخپوستان، سرزمین های وسیعی را تصاحب کرد.
(۳) با بهره گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی اقتصاد خود را توسعه بخشید.
(۴) به پیشرفت های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یافت و به رقیبی برای کشورهای استعمارگر اروپایی تبدیل شد.
۱۳۶۴. کدام گزینه از عوامل ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی دولت فرانسه در قرن ۱۸م است؟
- (۱) غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم و تجملات و ولخرجی های او و درباریان (۲) شکست نظامی از انگلستان و صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا
(۳) شکست نظامی از انگلستان و غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم (۴) صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا و تجملات و ولخرجی های او و درباریان
۱۳۶۵. طبقه متوسط جامعه فرانسه در قرن ۱۸ م از اینکه به شدت ناراضی بودند و جامعه فرانسه در این دوران از طبقه تشکیل شده بود.
- (۱) طبقه ممتاز برای آنان امتیازی قائل نبودند - سه (۲) طبقه ممتاز عامل سیه روزی آنان بودند - چهار
(۳) طبقه ممتاز برای آنان امتیازی قائل نبودند - چهار (۴) طبقه ممتاز عامل سیه روزی آنان بودند - سه
۱۳۶۶. کدام مورد درباره وضعیت طبقه متوسط جامعه فرانسه در آستانه انقلاب آن کشور در اواخر قرن ۱۸، درست است؟
- (۱) علاقه اصلی آن ها زمین داری بود و از پرداخت مالیات معاف بودند.
(۲) به دلیل وجود آرامش و امنیت در کشور از نظام سلطنت رضایت داشتند.
(۳) به کارهایی چون وکالت و نویسندگی اشتغال داشتند و اغلب تحصیل کرده بودند.
(۴) بیشتر اعضای این طبقه باسواد و تحصیل کرده و از معافیت مالیاتی برخوردار بودند.
۱۳۶۷. کدام طبقه در فرانسه حکومت لویی شانزدهم و طبقه ممتاز را عامل سیه روزی خود می دانستند و دلیل این امر چه بود؟
- (۱) طبقه متوسط، زیرا طبقه ممتاز برایشان امتیازی قائل نبود. (۲) طبقه متوسط، زیرا بار اصلی مالیات ها و خدمات نظامی بر دوش آنان بود.
(۳) طبقه فقیر، زیرا بار اصلی مالیات ها و خدمات نظامی بر دوش آنان بود. (۴) طبقه فقیر، زیرا طبقه ممتاز برایشان امتیازی قائل نبود.
۱۳۶۸. گروهی از روشنفکران کدام کشور که به اصحاب دایرةالمعارف شهرت داشتند، با طرح مباحث علمی و ادبی شروع به انتقاد از وضع موجود کردند؟
- (۱) فرانسه (۲) روسیه (۳) انگلستان (۴) آلمان
۱۳۶۹. کدام گزینه در ارتباط با «ولتر» درست است؟
- (۱) از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می کرد. (۲) بر اهمیت انتخابات تأکید می کرد.
(۳) تشکیل حکومت را حاصل قرارداد اجتماعی می دانست. (۴) از اطاعت انسان از عقل مادی و مبارزه با خرافات سخن می گفت.
۱۳۷۰. عبارت «تشکیل حکومت حاصل قراردادی اجتماعی است»، مربوط به کدام شخصیت است؟
- (۱) ولتر (۲) مونتسکیو (۳) کرامول (۴) روسو
۱۳۷۱. کدام واقعه در ۱۴ ژوئیه ۱۷۸۹ م آغاز انقلاب فرانسه محسوب می شود؟
- (۱) حمله مردم بیتوا و خشمگین فرانسه به زندان باستیل (۲) وادار کردن لویی شانزدهم به امضای قانون اساسی جدید
(۳) اعدام انقلابی لویی شانزدهم و همسرش ماری آنتوانت (۴) عزل لویی شانزدهم و برقراری نظام جمهوری
۱۳۷۲. انقلاب کبیر فرانسه با کدام یک از وقایع زیر هم زمان بوده است؟
- (۱) به قدرت رسیدن پتر کبیر در روسیه (۲) جنگ های استقلال طلبانه آمریکا با انگلستان
(۳) سرکوب شورش سربازان هندی توسط انگلستان (۴) انتخاب جورج واشینگتن به عنوان نخستین رئیس جمهور آمریکا
۱۳۷۳. کدام گزینه درباره دلایل شعله ور شدن خشم مردم فرانسه در آستانه انقلاب کبیر فرانسه درست است؟
- (۱) نظریات اصحاب دایرةالمعارف درباره لویی شانزدهم و آزادی (۲) معافیت مالیاتی طبقه ممتاز فرانسه
(۳) غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم و تجملات و ولخرجی های او و درباریان (۴) شکست فرانسه از انگلستان و ورشکستگی اقتصادی
۱۳۷۴. انقلابیون فرانسه پس از حمله به زندان باستیل، دست به کدام اقدام زدند؟
- (۱) لویی شانزدهم و همسرش ماری آنتوانت را اعدام کردند.
(۲) لویی شانزدهم را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند.
(۳) لویی شانزدهم را عزل و نظام جمهوری برقرار کردند.
(۴) لویی شانزدهم را به جزیره سنت هلن تبعید کردند.

۱۳۷۵. کدام عامل موجب ترس و خشم دولت‌ها در کشورهای اروپایی از فرانسه شد و ناپلئون بناپارت چگونه به قدرت رسید؟

- ۱) اعدام لویی شانزدهم و همسرش و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون - با اجرای یک کودتا
- ۲) حمله انقلابیون فرانسه به کشورهای همسایه - سرنگون کردن حکومت لویی شانزدهم
- ۳) اعدام لویی شانزدهم و همسرش و شعارهای آزادی خواهانه انقلابیون - سرنگون کردن حکومت لویی شانزدهم
- ۴) حمله انقلابیون فرانسه به کشورهای همسایه - با اجرای یک کودتا

۱۳۷۶. تا کدام دوره عامل اصلی تولید، نیروی بازوی انسان بود و انقلاب صنعتی از کدام کشور آغاز شد؟

- ۱) تا اواخر قرن ۱۹م - فرانسه
- ۲) تا اواخر قرن ۱۹م - انگلستان
- ۳) تا اواخر قرن ۱۸م - انگلستان
- ۴) تا اواخر قرن ۱۸م - فرانسه

۱۳۷۷. پس از انقلاب صنعتی، نخستین تحول صنعتی در کدام صنایع صورت گرفت و در انقلاب صنعتی، کدام نیروی محرکه جایگزین نیروی جسمی انسان شد؟

- ۱) آهن و فولاد - آب
- ۲) نساجی و پارچه‌بافی - آب
- ۳) آهن و فولاد - برق
- ۴) نساجی و پارچه‌بافی - برق

۱۳۷۸. کدام پیامد اقتصادی و اجتماعی ناشی از انقلاب صنعتی موجب بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا شد و کدام گزینه از پیامدهای منفی انقلاب صنعتی

محسوب نمی‌شود؟

- ۱) افزایش استثمار - کاهش رشد جمعیت
- ۲) گسترش استثمار - آلودگی‌های زیست‌محیطی
- ۳) افزایش استثمار - ایجاد فاصله طبقاتی
- ۴) گسترش استثمار - نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی

۱۳۷۹. چه عواملی به شکل‌گیری انقلاب صنعتی کمک کرد؟

- الف) نظام گسترده برده‌داری و تجارت پرسود آن
- ب) اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان
- ج) ب - د
- د) ب - ج
- ه) تحول صنعتی در نساجی و پارچه‌بافی
- و) سرازیر شدن ثروت افسانه‌ای سرزمین‌های استعمارشده
- ز) الف - ب
- ح) الف - د

۱۳۸۰. انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان شد؛ زیرا

- ۱) مسائل و مشکلات بزرگی همچون گسترش بی‌رویه شهرها، رشد سریع جمعیت، به وجود آمدن فاصله طبقاتی و آلودگی‌های زیست محیطی را به وجود آورد.
- ۲) در نتیجه صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه مادی فراوان و حمایت دولت‌ها نیاز پیدا کردند.
- ۳) موجب گسترش استثمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی و نیز افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا گردید.
- ۴) موجب تحول صنعتی در نساجی و پارچه‌بافی و سپس در کشاورزی، حمل‌ونقل و دیگر بخش‌های تولید گردید.

۱۳۸۱. همه موارد زیر از اقدامات پترکبیر برای تبدیل روسیه به قدرت بزرگ محسوب می‌شود؛ به جز

- ۱) تأسیس مدارس و دانشگاه‌های جدید
- ۲) تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی
- ۳) استخدام کارشناسان اروپایی
- ۴) حمله به شبه جزیره بالکان و تصرف سرزمین‌های تحت سلطه عثمانی

۱۳۸۲. یکی از برنامه‌های پترکبیر برای قدرتمند شدن روسیه بود و برای رسیدن به آن، روس‌ها

- الف) دستیابی به دریاهای آزاد - اقدامات تجاری در حوزه غربی اروپا
- ب) گسترش سرزمین روسیه - اقدامات تجاری در نواحی غربی اروپا
- ج) دستگیری به دریاهای آزاد - اقدامات نظامی در نواحی غربی اروپا
- د) گسترش سرزمین روسیه - اقدامات نظامی در نواحی غربی اروپا

۱۳۸۳. به چه علت جانشینان پتر کبیر در نواحی شرقی اروپا و حوزه دریاهای بالتیک، سیاه و مازندران اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند؟

- الف) گسترش سرزمین روسیه
- ب) وارد شدن به مسابقه استعماری
- ج) دستیابی به دریای آزاد
- د) تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی
- ه) الف - ب
- و) الف - ج
- ز) ب - د
- ح) الف - د

درس سوم: سیاست و حکومت در عصر قاجار ...

۱۳۸۴. کدام پادشاه صفوی و به چه منظوری ایل قاجار را به مناطق شمال شرقی ایران کوچاند؟

- ۱) شاه اسماعیل - جلوگیری از حمله روس‌ها
- ۲) شاه عباس اول - مقابله با حملات ازبکان
- ۳) شاه عباس اول - جلوگیری از حمله روس‌ها
- ۴) شاه اسماعیل - مقابله با حملات ازبکان

۱۳۸۵. آقامحمدخان پسر بزرگ قاجار بود که پس از مرگ فرصت را غنیمت شمرد و از شیراز به

- ۱) محمدحسن خان - کریم خان - استرآباد
- ۲) فتحعلی خان - لطفعلی خان - تهران
- ۳) محمدحسن خان - لطفعلی خان - استرآباد
- ۴) فتحعلی خان - کریم خان - تهران

۱۳۸۶. آقامحمدخان پیش از انتخاب تهران به عنوان پایتخت، دست به کدام اقدام زد؟

- ۱) غلبه بر لطفعلی خان زند
- ۲) سرکوب طغیان گرجستان
- ۳) لشکرکشی به قفقاز
- ۴) تصرف نواحی شمالی و مرکزی ایران

(سراسری ۱۴۰۱)

۱۳۸۷. آقامحمدخان قاجار با سرکوب طغیان حاکم گرجستان و غلبه بر لطفعلی خان زند به کدام اقدام دست زد؟

- ۱) برای برچیدن حکومت جانشینان نادر و دستیابی به گنجینه جواهرات نادری، عازم خراسان شد.
- ۲) در شهر تهران که قبلاً آن را به پایتختی برگزیده بود، تاج گذاری کرد.
- ۳) برای تحکیم قدرت خود، به سرکوب شورش‌های داخلی پرداخت.
- ۴) برای برقراری نظم و امنیت، به منطقه قفقاز لشکرکشی کرد.

۱۴ آزمون جامع سه کتاب آزمون پنجم

۱۹۸۸. چه عاملی موجب شکل‌گیری و رواج آیین و اندیشه‌های بودایی در هند شد؟

- (۱) مناسک طاقت‌فرسای آیین برهمنی
- (۲) حمایت گسترده فرمانروایان هندی از آیین بودا
- (۳) آمیخته بودن عقاید بودا با باورهای کهن هندی
- (۴) ثروت‌اندوزی رهبران مذهبی برهمایی

(خارج ۹۸ باتدکی تغییر)

۱۹۸۹. کدام مورد به «ابن‌مسکویه» نسبت داده شده است؟

- (۱) عدم مطابقت یک روایت تاریخی با عقل را دلیلی بر بطلان و نادرستی آن می‌دانست.
- (۲) برای بررسی درستی یا نادرستی برخی از اخبار و گزارش‌های تاریخی به مسافرت می‌رفت.
- (۳) برای درستی یا نادرستی یک خبر به مقایسه و مطابقت آن با سایر منابع می‌پرداخت.
- (۴) تلاش می‌کرد در نقد روایت‌کننده، تعیین فاصله زمانی و مکانی بین راوی و خبر را مشخص کند.

(سراسری ۹۴ باتدکی تغییر)

۱۹۹۰. پیامبر (ص) به منظور رهایی از آزار مشرکان پس از درگذشت ابوطالب در وهله اول، به کدام اقدام دست زدند؟

- (۱) زمینت مهاجرت پیروان خود را از مکه به سرزمین حبشه فراهم ساخت.
- (۲) با بستن پیمان عقبه با بزرگان شهر یثرب، مسلمانان را به این دیار فرستاد.
- (۳) تلاش خود را برای دعوت مردم به اسلام، به ماه‌های حرام به‌ویژه ایام حج محدود ساخت.
- (۴) در جست‌وجوی یافتن مردمانی که آمادگی بیشتری برای پذیرش اسلام داشته باشند، راهی طائف شد.

۱۹۹۱. کدام ویژگی خلیفه دوم، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی بزرگان قریش و کارگزاران خلافت جلوگیری کرد؟

- (۱) ساده‌زیستی و سخت‌گیری او نسبت به آنان
- (۲) توزیع عطایا بر پایه مساوات اسلامی
- (۳) جلوگیری از مال‌اندوزی و رفاه‌طلبی
- (۴) جلوگیری از بذل و بخشش بیت‌المال

۱۹۹۲. پس از سقوط خلافت اموی، یکی از نوادگان «هشام بن عبدالملک» به نام به شمال آفریقا فرار کرد و سرانجام موفق شد شهر در «اندلس» را تصرف و حکومت امویان را در آنجا پایه‌ریزی کند.

- (۱) عبدالرحمان بن معاویه - غرناطه
- (۲) مروان بن محمد - غرناطه
- (۳) عبدالرحمان بن معاویه - قرطبه
- (۴) مروان بن محمد - قرطبه

۱۹۹۳. ابن‌مقفع (روزبه ایرانی) که متفکری شجاع و مترجم کتاب‌هایی از زبان پهلوی به عربی بود، به دستور کدام خلیفه عباسی به قتل رسید؟

- (۱) مأمون
- (۲) هادی
- (۳) سفاح
- (۴) منصور

(سراسری ۹۸ باتدکی تغییر)

۱۹۹۴. مهاجرت قبیله‌های عرب از دوران فتوحات با کدام هدف به ایران شروع شد؟

- (۱) کسب غنایم از کشور ثروتمند ایران
- (۲) تحکیم سلطه مسلمانان بر ایران
- (۳) دفع شورش‌های پراکنده در شهرها
- (۴) ایجاد شرایط مناسب برای همزیستی مسالمت‌آمیز

۱۹۹۵. کدام عبارت در مورد «قابوس‌نامه» درست است و کدام کتاب اثر «ابن‌حوقل» است؟

- (۱) حاوی موضوعاتی درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم است. - معجم‌البلدان
- (۲) بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد. - معجم‌البلدان
- (۳) بیشتر به اخلاق کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد. - صورةالارض
- (۴) حاوی موضوعاتی درباره شیوه کشورداری و مناسبات حکومت و مردم است. - صورةالارض

(خارج ۹۸ باتدکی تغییر)

۱۹۹۶. فلزکاری در کدام عصر یکی از درخشان‌ترین دوران خود را در تاریخ ایران پشت سر گذاشت؟

- (۱) صفوی
- (۲) غزنوی
- (۳) سلجوقی
- (۴) خوارزمشاهی

۱۹۹۷. تصویر روبه‌رو مربوط به چیست؟

- (۱) مجموعه تاریخی امیر چخماق یزد
- (۲) رصدخانه الغیبگ در سمرقند
- (۳) مسجد جامع یزد
- (۴) آرامگاه تیمور در سمرقند

۱۹۹۸. کدام عامل نقش مؤثری در روی آوردن مردم به تصوف و رفتن به درون خانقاه‌ها داشت؟

- (۱) هجوم ویرانگر و وحشت‌انگیز مغول به ایران و ایجاد نگرانی و ناامیدی در جامعه
- (۲) عدم سخت‌گیری مذهبی و آزادی فعالیت‌های دینی در عصر مغول - تیموری
- (۳) سیاست‌های خشن مذهبی مغولان نسبت به شیعیان به‌ویژه در عصر تیموری
- (۴) نفوذ زیاد رهبران صوفی در بین توده‌های مردم در عصر مغول - تیموری

۱۹۹۹. «صلاح‌الدین ایوبی» به ترتیب کدام منطقه را از اشغال صلیبیان آزاد کرد و با بیرون راندن آن‌ها از کدام پایگاه، جنگ‌های صلیبی را با پیروزی به پایان رساند؟

- (۱) شام - بیت‌المقدس
- (۲) بیت‌المقدس - شام
- (۳) شام - فلسطین
- (۴) بیت‌المقدس - فلسطین

(خارج ۹۷ باتدکی تغییر)

۲۰۰۰. در دوران رنسانس، کدام شهر در ایتالیا مرکز دادوستد کالاهای قیمتی، فلزی و چرمی بود؟

- (۱) ونیز
- (۲) جنوا
- (۳) فلورانس
- (۴) پیزا

۱۲۹۰. ۳ محمدحسن خان اعتمادالسلطنه گام‌های بلندی در حوزه تاریخ‌نویسی عصر قاجار برداشت و سعی کرد آثار خود را تا حدودی از پرده‌پوشی‌ها و مداحی‌های رایج مورخان رسمی دور سازد. او در یکی از آثارش به نام صدرالتواریخ، امیرکبیر را ستایش می‌کند.
۱۲۹۱. ۱ نقد علمی تاریخ‌نویسی سنتی، پس از انقلاب مشروطه رایج گردید.
۱۲۹۲. ۲ میرزا محمدجعفر خورموجی در کتاب حقایق‌الخبار ناصری، نخستین کسی است که واقعیت قتل امیرکبیر را بازتاب داده و محمدحسن خان اعتمادالسلطنه در یکی از آثارش به نام صدرالتواریخ، امیرکبیر را ستایش می‌کند.
۱۲۹۳. ۱ میرزا فتحعلی خان آخوندزاده یکی از متفکران دوره قاجار، با اینکه مورخ نبود، تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد.
۱۲۹۴. ۲ میرزا فتحعلی خان آخوندزاده در رساله ایراد، شیوه تاریخ‌نویسی رضاعلی خان هدایت را به دلیل استفاده او از شعر در بیان رویدادها و به کار بردن الفاظ مصنوع ادبی مورد انتقاد قرار داد.
۱۲۹۵. ۴ میرزا فتحعلی خان آخوندزاده، یکی از متفکران دوره قاجار، با اینکه مورخ نبود، تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد.
۱۲۹۶. ۳ رضاعلی خان هدایت در آثارش از شعر و الفاظ مصنوع ادبی در بیان رویدادهایی استفاده می‌کرد.
۱۲۹۷. ۴ در روش تاریخ‌نگاری معاصر، تاریخ‌نویسان و پژوهشگران با استفاده از روش تحقیق علمی، بهره‌برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آن‌ها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می‌کردند و یافته‌های علمی خود را به زبانی ساده می‌نوشتند.
۱۲۹۸. ۱ گسترش مدارس جدید، تأسیس دانشگاه و رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی در دوره معاصر، به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کمک شایانی کرد.
۱۲۹۹. ۱ اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی، غالباً بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود.
۱۳۰۰. ۲ در تاریخ‌نویسی معاصر، به برخی جنبه‌های سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی حیات انسانی بیشتر توجه می‌شود.
۱۳۰۱. ۴ انقلاب مشروطیت تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و این بینش در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان نوشته میرزا محمد ناظم‌الاسلام کرمانی پدیدار شده است.
۱۳۰۲. ۳ تاریخ بیداری ایرانیان نوشته میرزا محمد ناظم‌الاسلام کرمانی است.
۱۳۰۳. ۳ انقلاب مشروطیت تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی از جمله ناظم‌الاسلام کرمانی داشت که در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان پدیدار شده است. نویسنده این کتاب ضمن توجه به مردم، نقش طبقات اجتماعی مختلف را در انقلاب مشروطیت نشان داده است.
۱۳۰۴. ۱ تراجم جمع ترجمه به معنی شرح حال و زندگی‌نامه است.
۱۳۰۵. ۴ خاطرات حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال دوره معاصر هستند که به ندرت در سایر منابع یافت می‌شوند.
۱۳۰۶. ۲ از ناصرالدین‌شاه و مظفرالدین‌شاه سفرنامه‌های متعددی به جا مانده است.
۱۳۰۷. ۱ سفرنامه‌ها حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوع‌های اقتصادی، اجتماعی و مباحث فرهنگی، دینی، هنری و معماری هستند.
۱۳۰۸. ۱ اولین روزنامه ایران را میرزا صالح شیرازی، یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان کاغذ اخبار در تهران منتشر کرد.
۱۳۰۹. ۲ امیرکبیر روزنامه وقایع اتفاقیه را منتشر کرد که بعداً به روزنامه دولت علیه ایران تغییر نام داد.

۱۳۱۰. ۳ به دلیل ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان، برخی از روزنامه‌نگاران در خارج از کشور اقدام به نشر روزنامه‌هایی به زبان فارسی کردند.
۱۳۱۱. ۴ در دوران پهلوی اگرچه شاهد وجود برخی مجلات تخصصی هستیم، اما در مجموع، تعداد مطبوعات و شمار نشریات، نسبت به عصر احمدشاه قاجار، کاهش قابل توجهی پیدا کرد.
۱۳۱۲. ۳ نشریات حاوی اطلاعاتی از بسیاری از احزاب و گروه‌های سیاسی، اجتماعی و مذهبی هستند.
۱۳۱۳. ۲ در بسیاری از کشورهای جهان، محلی برای نگهداری، حفاظت، مرمت، طبقه‌بندی و آماده‌سازی آن‌ها و استفاده محققان ایجاد شده است که به آن آرشیو گفته می‌شود.

پایه دوازدهم درس دوم

۱۳۱۴. ۳ افغان‌ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری، نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند و روسیه و عثمانی در این ایام بخش‌هایی از شمال و غرب میهن ما را اشغال کردند.
۱۳۱۵. ۱ در عصر صفوی، بخشی از ایل افشار را برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمال آن دیار کوچاندند.
۱۳۱۶. ۴ پس از تسلط افغان‌ها بر اصفهان، یکی از پسران شاهسلطان حسین صفوی به نام تهماسب، برای گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفویان، از پایتخت گریخت.
۱۳۱۷. ۲ نادر افشار به همراه فتحعلی خان قاجار با پیوستن به تهماسب در نخستین گام، خراسان را تصرف کردند.
۱۳۱۸. ۱ نادرافشار و فتحعلی خان قاجار بعد از پیوستن به سپاه تهماسب دوم، در نخستین گام خراسان را تصرف کردند و پس از کشته شدن فتحعلی خان قاجار، عهده‌دار فرماندهی سپاه تهماسب دوم و سپس مهاباد نبرد با روسیه و عثمانی شد.
۱۳۱۹. ۲ پس از کشته شدن فتحعلی خان قاجار، نادر ابتکار عمل را به دست گرفت و فرماندهی سپاه تهماسب را بر عهده گرفت و طی چندین جنگ، افغان‌ها را شکست داد.
۱۳۲۰. ۳ روس‌ها با مشاهده توان نظامی نادر و جنگجویانش، پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند و پیروزی‌های برق‌آسای نادر در جنگ‌های داخلی و خارجی، زمینه نشست او بر تخت شاهی را فراهم آورد.
۱۳۲۱. ۱ نادر نخست تهماسب دوم را به بهانه بی‌کفایتی از سلطنت خلع کرد و سپس بزرگان کشور، علما و سران ایل‌ها و طوایف را به شورای دشت مغان فراخواند.
۱۳۲۲. ۴ مهم‌ترین شرایط نادر برای پذیرش سلطنت عبارت‌اند از: ۱- موروثی شدن سلطنت در خاندان او ۲- حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی ۳- حل اختلافات مذهبی با عثمانی
۱۳۲۳. ۳ نادر پس از به سلطنت رسیدن برای حل مشکلات به‌ویژه اختلافات مذهبی با عثمانی بسیار تلاش کرد و سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد.
۱۳۲۴. ۳ تلاش نادرشاه برای حل مشکلات سیاسی و مذهبی با عثمانی، به دلیل کارشکنی‌های عثمانی و گرفتاری‌های داخلی و خارجی نادر، نتیجه چندان مطلوبی نداشت.
۱۳۲۵. ۱ از جمله عوامل مهم در عدم ایجاد ثبات و امنیت پایدار انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشار، بدگمانی نادر به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان در سال‌های پایانی حکومتش بود.
- بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ و ۳ سایر عوامل در این زمینه هستند. ۴ مورد انحرافی است.

۱۳۴۴. ۱ سده‌های هفدهم تا نوزدهم میلادی دو سوی عالم (شرق و غرب)، وضعیت دوگانه داشت و در جانب غرب، امپراتوری‌ها و دولت‌های روسیه، فرانسه و انگلستان در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند.

۱۳۴۵. ۴ امپراتوری مسلمان عثمانی در قرن ۱۸ م بر بخش‌های وسیعی از شمال آفریقا و آسیای غربی تا اروپای شرقی حکومت می‌کرد.

۱۳۴۶. ۳ تقریباً هم‌زمان با روی کار آمدن افشارها، مجموعه عوامل مختلف داخلی و همچنین نفوذ و مداخله قدرت‌های استعماری، موجب ضعف و زوال عثمانی شد و این امپراتوری تا پایان جنگ جهانی اول به حیات خود ادامه داد.

۱۳۴۷. ۴ عثمانی، مرد بیمار اروپا لقب گرفت.

۱۳۴۸. ۴ کشورهای اروپایی در واقع به دنبال گسترش مستعمرات و تأمین منافع اقتصادی و سیاسی خود در امپراتوری وسیع عثمانی بودند، ولی وجود رقابت بین دولت‌های اروپایی مانع شد که عثمانی به‌طور کامل تحت سلطه یکی از آنان دربیاید.

۱۳۴۹. ۳ کشورهای اروپایی به‌ویژه انگلستان، روسیه، فرانسه و اتریش به بهانه دفاع از حقوق اقلیت‌ها در امور داخلی عثمانی دخالت می‌کردند.

۱۳۵۰. ۲ حکومت گورکانیان هند یا مغولان کبیر را محمد بابر، نواده تیمور گورکانی، تأسیس کرد و اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان، سوءمدیریت و ضعف شاهان، دست‌بندی و توطئه‌های درباریان و ورود استعمارگران به این سرزمین از عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند بود.

۱۳۵۱. ۳ پرتغالی‌ها و اسپانیایی‌ها نخستین استعمارگرانی بودند که به هند وارد شدند و بهادرشاه دوم آخرین فرمانروای گورکانی هند توسط کمپانی هند شرقی انگلستان از قدرت برکنار و به برمه تبعید شد.

۱۳۵۲. ۱ در سده ۱۸ م، دولت‌های فرانسه، هلند و انگلستان وارد هندوستان شدند و با تأسیس شرکت‌های بزرگ تجاری با نام کمپانی هند شرقی فعالیت‌های استعماری خود را گسترش دادند.

۱۳۵۳. ۲ انگلیسی‌ها برای حفظ سلطه خویش در هند، اقدام به دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کردند و سرانجام در سال ۱۸۵۷ م پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد.

۱۳۵۴. ۱ به تدریج استعمارگران اروپایی با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند، بخش‌هایی از آن سرزمین را تصرف کردند و انگلیسی‌ها با غارت سرزمین ثروتمند هند قدرت خود را در جهان توسعه دادند.

۱۳۵۵. ۲ انقلاب صنعتی دو پیامد اقتصادی و اجتماعی داشت: ۱- گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی ۲- افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا

۱۳۵۶. ۱ کرامول به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.

۱۳۵۷. ۲ یکی از پیامدهای انقلاب باشکوه انگلستان این بود که منشأ الهی سلطنت رانفی کتد و مجلس منشأ قدرت و تعیین‌کننده اختیارات پادشاه شناخته شد.

۱۳۵۸. ۳ پس از پیروزی مجلس بر چارلز یکم، پادشاه انگلستان، کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس‌جمهور شد و سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.

۱۳۵۹. ۳ انگلستان پس از انقلاب باشکوه، به‌ویژه در دوران حکومت طولانی ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد.

۱۳۶۰. ۴ سرزمین آمریکا تا قرن ۱۸ م شامل تنها ۱۳ ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود که بریتانیا بر اکثر این مناطق حکومت می‌کرد.

۱۳۶۱. ۳ در نتیجه وضع مالیات‌های سنگین توسط دولت انگلیس و تحریکات فرانسویان، مردم آمریکا برای رسیدن به استقلال، وارد جنگ طولانی با انگلستان شدند و پس از رسیدن به استقلال، جورج واشینگتن به‌عنوان نخستین رئیس‌جمهور این کشور انتخاب شد.

۱۳۲۶. ۴ شاهرخ نوه نادر از قلمرو وسیع وی، به شهر مشهد بسته کرد و حکومتش تا زمانی که آقامحمدخان قاجار آن را از میان برداشت، ادامه یافت.

۱۳۲۷. ۲ کریم‌خان بر خلاف نادر از ادامه لشکرکشی و جنگ برای در اختیار گرفتن سایر مناطق ایران دست کشید و همین امر، موجبات آرامش، رونق و آبادانی قلمرو او، به‌ویژه شیراز، پایتخت زندیان را فراهم ساخت.

۱۳۲۸. ۱ لطفعلی‌خان زند به دلیل اشتباهات نظامی و روی گردانی افرادی چون ابراهیم‌خان کلانتر از دربارش، از آقامحمدخان قاجار شکست خورد و پس از دستگیری کشته شد.

۱۳۲۹. ۲ مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در دوره افشاریه و زندیه، برخوردهای سیاسی - نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و شمالی (روسیه) بود.

۱۳۳۰. ۲ مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه به علت درگیری‌های داخلی و بی‌ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی کاهش چشمگیری یافت.

۱۳۳۱. ۴ معاهده صلح بین ایران و عثمانی تا اواخر حکومت کریم‌خان که سپاه زندیه، بصره را تصرف کرد، دوام آورد.

۱۳۳۲. ۱ نادرشاه برای انگلیسی‌ها، معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت و درصد درآمد از دانش آنان در زمینه تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند. به همین منظور جان التون انگلیسی را استخدام کرد.

۱۳۳۳. ۴ سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه تا حدودی به‌سبب حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامی‌گری، بی‌ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌های مذکور، اعتبار و قوت سابق را نداشت.

۱۳۳۴. ۱ حکومت نادرشاه بر اقتدارگرایی مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود و به وزارت و دیوان‌سالاری توجهی نداشت.

۱۳۳۵. ۴ مالیات‌های سنگینی که از مردم برای تأمین هزینه‌های نظامی گرفته می‌شد، نابسامانی‌های اقتصادی را در دوره نادرشاه تشدید کرد.

۱۳۳۶. ۳ تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه و نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده به کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی انجامید.

۱۳۳۷. ۳ آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات‌ها، دربار کم‌تجمل و تلاش کریم‌خان برای تثبیت قیمت‌ها، از جمله عوامل مؤثر در رونق اقتصادی این دوره بود.

۱۳۳۸. ۴ شعر و ادب فارسی در دوره زندیه تحول چشمگیری یافت که محققان از آن با عنوان نهضت بازگشت ادبی یاد کرده‌اند. چهره‌های برجسته این سبک ادبی، به سبک خراسانی و شیوه شعری مانند فرخی، عنصری، سعدی و حافظ شعر می‌سرودند.

۱۳۳۹. ۱ در دوره نادر، شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.

۱۳۴۰. ۳ ورود هنرمندان و صنعتگران هندی به ایران پس از فتوحات نادر در هند، موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد. مدارا و احترام کریم‌خان نسبت به هنرمندان و علما نیز موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد.

۱۳۴۱. ۴ در دوره زندیه نوعی از بناها با کاربرد تفریحی گسترش یافت که به کلاه‌فرنگی معروف بود.

۱۳۴۲. ۱ مکتب نقاشی شیراز که در دوره مغولان شکل گرفته بود، در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید.

۱۳۴۳. ۴ در فاصله سال‌های ۱۱۴۸ تا ۱۱۹۳ ق، در دوران حکومت سلسله‌های افشار و زندیه اوضاع هنری ایران به این صورت بود که ورود هنرمندان و صنعتگران هندی پس از فتوحات نادر در هند، موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد و در دوره زندیه، نقاشان به تدریج هنر خود را با معیارهای هنری اروپا تطبیق دادند.

آزمون جامع ۴ سه کتاب

۱۹۷۵. ۴ به ترتیب عمرو بن حلق در دوره بنی امیه و توسط معاویه به قتل رسید و ابوسلمه خلال نیز در دوران خلافت عباسیان کشته شد.

۱۹۷۶. ۲ شهرها هم در دوران سلجوقیان و هم پیش از ایشان، دارای سه بخش کهندز (ارگ)، شهرستان (شارستان) و شهر بیرونی (ریض) بودند. در نظر داشته باشید که ریض در دوره سلجوقیان گسترش یافت و مسجد و بازار به آن منتقل شد.

۱۹۷۷. ۱ کشفیات باستان‌شناسی در ایران، منابع نوینی را پیش روی مورخان قرار داد و زمینه تحولی عمیق و اساسی را در تاریخ‌نگاری فراهم آورد.

۱۹۷۸. ۴ خروج ژاپن، آلمان و ایتالیا و نیز اخراج شوروی از جامعه ملل، موجب بی‌اعتباری بیشتر این نهاد بین‌المللی شد.

۱۹۷۹. ۴ کتاب حبیب‌السیر اثر خواندمیر در زمان سلطنت شاه اسماعیل اول بود که در زمان او، جنگ با ازبکان و کشته شدن شیبک‌خان و جنگ چالدران اتفاق افتاده است.

۱۹۸۰. ۳ تا دوپست سال پیش مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای‌نامه‌های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان‌های شاهنامه فردوسی، تاریخ ایران در عهد باستان را می‌نوشتند.

۱۹۸۱. ۱ تعالیم کتفوسیوس را می‌توان به متون اندرزنامه‌ای ایران در دوره اسلامی نزدیک دانست.

۱۹۸۲. ۳ تیسفون یکی از پایتخت‌های اشکانیان بود که در نزدیکی بغداد امروزی بنا شد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ بعد از آن اردشیر بابکان در تیسفون تاج‌گذاری کرد و مانند اشکانیان این شهر را به پایتختی انتخاب کرد.

۲ کاخ تیسفون که از آن به‌عنوان یکی از باشکوه‌ترین و زیباترین بناهای ساسانی یاد می‌شود در کنار رود دجله ساخته شد.

۴ این پایتخت پرآوازه ساسانیان در سال ۱۶ ق پس از مدتی محاصره توسط اعراب مسلمان تسخیر شد.

۱۹۸۳. ۱ **بررسی عبارت‌های نادرست: ب** قراقویونلوها قبل از آق قویونلوها قدرت گرفتند. **د** قراقویونلوها و آق قویونلوها هر دو درگیر رقابت و دشمنی با مشایخ طریقت صفوی بودند.

۱۹۸۴. ۲ در ایران دوره صفوی، که با تحولات عظیم علمی در اروپا همزمان بود، علوم تجربی و ریاضیات رو به افول گذاشت. تنها برخی از متون کهن پزشکی مانند قانون ابن سینا و برخی متون قدیمی ریاضی و نجوم در مدارس تدریس می‌شد.

با ورود گروهی از علما نیز آموزش علوم دینی، به‌ویژه معارف شیعی، در ایران گسترش یافت.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ در آن زمان آموزش رسمی به زبان لاتینی بود و بر دانش الهیات مسیحی، فلسفه و منطق تأکید می‌شد و به علوم تجربی و مهندسی توجهی نمی‌شد.

۳ در اروپا و در نیمه دوم قرون وسطا به تدریج مدارس و دانشگاه‌ها توسعه پیدا کرد. کتاب قانون ابن سینا در پزشکی، از متون اصلی آن دانشگاه‌ها بود.

۴ سبک تحقیق در ریاضی در دوران رنسانس بنیان گذاشته شد نه در قرون وسطا

۱۹۸۵. ۲ ترتیب درست وقایع: ج ← د ← الف ← ب

سال وقوع وقایع ذکر شده:

الف انگلستان بعد از سرکوب شورش سربازان هندی در سال ۱۸۵۷ میلادی هند را رسماً جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد. **ب** بیسمارک در سال ۱۸۷۱ میلادی سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد.

ج حکومت ناپلئون در ۱۸۱۴ میلادی پایان یافت. **د** دوره دوم جنگ‌های ایران و روسیه در سال ۱۸۲۶ تا ۱۸۲۸ میلادی رخ داد.

۱۹۸۶. ۱ اولین دولت بعد از انقلاب، دولت مهندس بازرگان بود.

مهندس بازرگان در ۲۵ بهمن ۵۷ کابینه خود را که تقریباً همگی از اعضا یا طرفداران نهضت آزادی و جبهه ملی بودند، معرفی کرد.

نکته: در دوره پهلوی (سال ۴۲ تا ۵۷) جبهه ملی و نهضت آزادی در چهارچوب قانون اساسی به مبارزات خود ادامه می‌دادند.

۱۹۸۷. ۲ پاپ با تکفیر لوتر از امپراتوری مقدس روم خواست تا او را سرکوب کند.

آزمون جامع ۵ سه کتاب

۱۹۸۸. ۱ مناسک طاعت‌فرسای آیین برهمنی به تدریج موجب روی‌گردانی برخی از پیروان آن شد و زمینه را برای شکل‌گیری و رواج آیین و اندیشه‌های دیگر در هند فراهم آورد.

۱۹۸۹. ۱ مورخانی همچون ابن مسکویه، عدم مطابقت یک روایت تاریخی با عقل را دلیلی بر بطلان و نادرستی آن می‌دانستند.

۱۹۹۰. ۴ پس از درگذشت ابوطالب و تشدید آزار مشرکان، رسول خدا در جست‌وجوی یافتن مردمانی که آمادگی بیشتری برای پذیرش اسلام داشته باشند، راهی طائف شد.

۱۹۹۱. ۱ ساده‌زیستی و سخت‌گیری عمر (خلیفه دوم) نسبت به کارگزاران خلافت و بزرگان قریش، از ثروت‌اندوزی و تجمل‌گرایی آنان جلوگیری کرد.

۱۹۹۲. ۳ پس از سقوط خلافت اموی، یکی از نوادگان هشام‌بن عبدالملک به نام عبدالرحمان بن معاویه به شمال آفریقا فرار کرد و سرانجام موفق شد شهر قرطبه در اندلس را تصرف و حکومت امویان را در آنجا پایه‌گذاری کند.

۱۹۹۳. ۴ منصور خلیفه عباسی، ابن‌مقفع (روزبه ایرانی) را که متفکری شجاع و مترجم کتاب‌هایی از زبان پهلوی به عربی بود، به قتل رساند.

۱۹۹۴. ۲ مهاجرت اعراب مسلمان از دوران فتوحات و به هدف تحکیم سلطه مسلمانان بر ایران شروع شد.

۱۹۹۵. ۳ کتاب قابوس‌نامه نوعی اندرزنامه است که بیشتر به اخلاق‌کشورداری و مناسبات اخلاقی فرمانروا و مردم می‌پردازد و کتاب صورۃ‌الارض اثر ابن‌حوقل می‌باشد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ در مورد سیاست‌نامه - معجم‌البلدان اثر یاقوت حموی

۲ معجم‌البلدان اثر یاقوت حموی **۴** در مورد سیاست‌نامه

۱۹۹۶. ۳ فلزکاری در عصر سلجوقی یکی از درخشان‌ترین دوران خود را در تاریخ ایران پشت سر گذاشت.

۱۹۹۷. ۱ تصویر داده‌شده مربوط به مجموعه تاریخی امیرچخماق در یزد است.

۱۹۹۸. ۱ هجوم ویرانگر و وحشت‌انگیز مغول به ایران و نگرانی و ناامیدی که در جامعه ایجاد کرد، نقش مؤثری در روی آوردن مردم به تصوف و رفتن به درون خانقاه‌ها داشت.

۱۹۹۹. ۲ صلاح‌الدین ایوبی، سردار کرد مسلمان، بیت‌المقدس را از اشغال صلیبیان آزاد کرد و جنگ‌های صلیبی سرانجام با پیروزی مسلمانان و بیرون راندن صلیبیان از آخرین پایگاه‌شان در سواحل شام به پایان رسید.

۲۰۰۰. ۳ در دوره رنسانس، فلورانس مرکز دادوستد کالاهای قیمتی، فلزی و چرمی بود و تجارت پارچه را در بخش وسیعی از اروپا به خود اختصاص داده بود.

آزمون